

per un parell d'autors del S. XVI, sens dubte manlleu ocasional del català.

En la llengua de l'Oest *trincar* és un mot estrany a Galícia, i en portuguès és un mot tardà [1544] i limitat a alguns usos especials, en particular el nàutic *trincar as amarras* [1657], *trincar a sedela* «cortar limpo, o peixe com o dente, a sedela, escapando e deixando o pescador em branco», que també s'usa figuradament: «de quem nos tem feito uma trapaça, que nos deyxou como pasmados», i intr. «*trinca isto debayxo do dente*: hoc sub dente crepita» [1715]. Aquí ja podria haver-hi quelcom d'autòcton; però és ben incert, vista la manca de tot testimoni medieval, i l'ús pintoresc, i incomparablement més limitat, que el cat. i gallo-romànic. També és possible un simple manlleu dels mariners i pescadors lusitans al cat. i oc. (més o menys confós amb el *trincar* d'infra). Més que més, tenint en compte que la variant amb *i* també té arrelament en llengua d'oc, encara que sigui estranya als trobadors.

Allà força menys estesa que l'altra, si bé apareix en textos prosaics medievals del Tarn i Roergue, en *Gesta Caroli i Arbre de Batalhas* (PSW). Fins avui segueix viva en parlars del SO.: hem vist *trincà* en aranès, Lavedà *trincà* «scier avec la trinco», *trinco* «grande scie de main» (Palay), Aran *trinca*, Tarn-et-Garonne, Roergue *trinco* «houe» (VKR VI, 103; Vaysier); *trincadoo* 'àrbitre' a Bigorra: «y an alheynt sober dizedoo e *trincadoo* G. d'Arras» a. 1313 (*Libre Verd de Benac*, 137); es tracta d'una tendència fonètica pròpia d'aquesta zona, on p. ex. *arrencar* es converteix en *arrincà*.

En el dialecte aranès, la forma és *trinçà* a quasi tota la vall, si bé torna a sortir *trēñkà* a baix de tot (Canejan i adjacents, 1924-32); pertor amb l'ample abast fraseològic del català antic: 'llescar (pa), escapar (un arbre), estellar un roure, t. la fusta (d'una porta etc.)', 'tallar la palla', 'rompre el cap a algú'; intr., 'ja *trinçke* l dia' (1920ss.). La forma amb *i* s'estén des d'allà per tot l'alta Arieja fins a Auzat; i amb aqueixa amplitud semàntica; i *trinçà* (un verre), hi està tan arrelat, que ho calquen en el fr. local, dient *couper un verre* (ALGc. III, 964, 830). El substantiu derivat *trenco* arribava fins a St. Gaudens, per a «bèche; *trenco* étroite: hoche» (Dupleich, *Pat. de St. Ga.*).

El problema etimològic es presenta tan obscur que Diez (Wb., 328), començava proclamant que és d'aquells «en què només és possible negar». I encara que després es vacià un poc, amb gestos vagues i sense fe, es mantingué la conclusió de Diez; pensar en el ll. TRUNCARE, o en un derivat de TRINUS 'triple', que ja manquen de base semàntica, és impossible segons fonètica elemental, i fóra ja una aberració insistir-hi; i una ingenuïtat, creure que convé refutar-ho. Des de l'article TRANZAR del DCEC, i dues notes meves de 1954 (*ZeltPhil.* xxv, 33; i *Congr. Ling. Rom.* Bna. 1953, I, 406) quedà clarit que és un mot pre-romà, sens dubte indoeuropeu; s'hi han afegit algunes dades i arguments en el DECH (v, 600b16-27, 601b27-44 i n. 13).

Hi ha versemblança de principi en un origen cèltic,

puix que cèltics s'admet que són els sinònims fr. *briser* i *bruisier* (notem supra la companyia de *brizar* i de *conglapi* en dos dels més antics testimonis occitans). I hi ha una arrel així, documentada en cèltic. El seu sentit primitiu degué ser el conservat en el ky. ant. *trūch* «fractus, mancus, mutilus» i «scissura, incisio, incile» i en el bretó *trouc'ha* «trancher, couper», que segons Walde-P (I, 758) vindrien de TRONK-SO-; fonèticament ens acostem més a les formes romàniques amb el ky. *trenqu* «to end, to expire», ky. mj. *trengid* 'morir-se, esvair-se', ky. *tranc* m. «cessation, end, death», irl. ant. i mj. *tréicim* 'jo abandono, cedeixo', com sigui que totes aquestes formes poden correspondre a una base paleocèltica TRNK-: les unes en forma indubtable, les altres també podrien sortir de TRENK-²

A això interessa molt afegir tot el que a *BATRE* hem pogut establir del lèxic dels gladiadors, certament celtes vençuts i presoners en gran part. Hi ha un cèlt. continental *trinco* (Vendryes, *RCelt.* xxxix, 404-5) i *trinquo* 'gladiador', documentat en una inscripció de Sardes —degué ser gal, per tant— i en una de Sevilla, doncs hispano-celta: ³ que tant pot sortir de la mateixa arrel del ky. *tranc* «death» (recordem l'*Ave Caesar morituri te salutant*, el polze invertit etc.), com d'una arrel amplificada des de la del ky. *trin* 'combat, treball penós' (*STRĒNA? ll. *strenuus* etc. *IEW*, 1022), com suggereix Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul*, p. 172 (cf. Piganiol, *Rev. d'Ét. Anc.* 1920, 283-290). Al capdavall, tot plegat, en el fons, pot ser el mateix.

Tractant-se d'una arrel indoeuropea TRNK- ben establerta en altres famílies de la gran estirp, l'alternança TRNK-/TRENK- és normal. Una η vocàlica dona AN en els dialectes cèltics de la branca gallo-britònica; com que d'altra banda l'ir. ant. i mj. *tréicim* suposa una terminació en I, una base TRANKĪO es podria trobar, per tant, en altres dialectes cèltics, en lloc del nostre TRENKŌ, pare del mot cat.-oc.-fr.⁴

I aquell *TRANKĪO és justament la base exigida pel castellà ant. *trançar* «cortar, tronchar» [segle XII, fueros de Zurita, Terol i Albarrasí], també en bastants textos del segle XV; mentre que en l'Arxipreste de Hita (cap a 1340) i en la *Dança de la Muerte* (cap a 1400) el sentit és més aviat 'destruir' (com els occitans i cat. ant. *trencar*, veg. supra f), b), c), b), k)): «el corazón se lance / --- / loco amor non le *trance*», «la cobdicia que nos *trança*», «el corazón se me quiebra con grandes gemidos: / adiós mis basallos, que Muerte me *trança*»; en l'altra acc. «*tranço* de su lança» = fr. «d'une lance un *tronson*» en el *Cuento de Otas* (c. 1330); i d'aquí és derivat el cast. clàssic *trance de la muerte*, *trance de la guerra* etc. Per a detalls i altres dades sobre el castellà, bastarà remetre al DCEC/DECH.

Amb el sign. un poc secundari de 'adjudicador en subhasta' figura en doc. del nostre Matarranya a. 1537 en dante.: «ejecución de bienes --- *tranzándolos* al más dante» (Calceit, a. 1537, *Bol. Hi. Geog. B. Ar.* III, 116).

Ara bé justament és a Calceit on avui diuen *tron-sadó*; i amb el mateix sentit *trensadó* 'serrador' a l'alta